

Sygn. akt II CNP 50/19

POSTANOWIENIE

Dnia 30 grudnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 30 grudnia 2019 r.

skargi J. C.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia

Sądu Okręgowego w P. z dnia 31 maja 2016 r., sygn. akt XV Ca (...)

wydanego w sprawie z wniosku J. C.

przy uczestnictwie J. J.

o dział spadku,

1) odrzuca skargę,

2) odmawia przyznania adwokat J. W. kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 31 maja 2016 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił apelację wnioskodawczyni J. C. od postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 9 stycznia 2015 r., na mocy którego został dokonany dział spadku po M. P..

Od postanowienia tego wnioskodawczyni w dniu 10 lipca 2019 r., wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia zarzucając, że narusza ono art. 226 § 1 w zw. z art. 230 k.c., art. 1034 § 2 k.c. oraz art. 684 i 686 k.p.c. przez błędne uznanie, że wnioskodawczyni nie jest uprawniona

do żądania w sprawie o dział spadku rozliczenia nakładów poniesionych na jego przedmiot.

Ponadto w ocenie skarżącej postanowienie wydane przez sąd drugiej instancji narusza zasady współżycia społecznego, w tym art. 5 k.c. przez uznanie, że jest ona zobowiązania do spłaty na rzecz uczestniczki kwoty 79.642,56 zł podczas gdy to wnioskodawczyni utrzymywała spadkodawczynię oraz ponosiła nakłady na nieruchomość stanowiącą przedmiot działu spadku, uczestniczka zaś przed śmiercią spadkodawczyni otrzymała darowiznę, która miała stanowić jej udział spadkowy. Wnioskodawczyni podniosła także, że zaskarżone orzeczenie narusza art. 233 § 1 w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. przez błędną wycenę wartości nieruchomości, która stanowiła przedmiot działu spadku.

W konsekwencji skarżąca wniosła o stwierdzenie, że zaskarżone postanowienie jest niezgodne z art. 226 § 1 w zw. z art. 230 k.c., art. 1034 § 2 k.c. oraz art. 684 i art. 686 k.p.c. Wskazała ponadto, że nie ma innych możliwości wzruszenia zaskarżonego orzeczenia nie przysługiwała bowiem od niego skarga kasacyjna i nie zaistniały też podstawy do wniesienia od niego skargi o wznowienie postępowania. Jednocześnie stwierdziła, że z powodu jego wydania została jej wyrządzona szkoda w wysokości równowartości zasądzonej na rzecz uczestniczki spłaty w kwocie 79.642,56 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga, jako niedopuszczalna podlega odrzuceniu.

Po pierwsze, skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wnosi się do sądu, który wydał prawomocne orzeczenie w terminie dwóch lat od dnia jego uprawomocnienia się (art. 424⁶ § 1 k.p.c.). W skardze nie zawarto żadnego wywodu dotyczącego zachowania terminu do jej złożenia. Zaskarżone orzeczenie uprawomocniło się 31 maja 2016 r. (k. 1019), zatem złożenie skargi 10 lipca 2019 r. nastąpiło ponad rok po upływie terminu. Wprawdzie skarżąca na kilka dni przed upływem terminu (29 maja 2018 r.) złożyła wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do jej wniesienia, ale jego uwzględnienie nie wpłynęło na przedłużenie terminu do wniesienia skargi (por. art. 124 § 1 i 3 oraz art. 118 § 5 k.p.c.). Brak podstaw do odpowiedniego stosowania w tym

zakresie przepisów o skardze kasacyjnej (art. 424¹² k.p.c.) zważywszy, że termin do wniesienia skargi wynosi dwa lata i biegnie od dnia uprawomocnienia zaskarżonego orzeczenia. Ponadto odpis postanowienia Sądu Okręgowego w P. z dnia 31 maja 2016 r. wraz z transkrypcją uzasadnienia pełnomocnik skarżącej otrzymała 12 lutego 2019 r. (k. 29 akt XV Co (...)), a skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia została wniesiona dopiero 10 lipca 2019 r.

Po drugie, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest nadzwyczajnym środkiem prawnym, którego celem jest uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie od Skarbu Państwa roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej (art. 417¹ § 2 k.c.). Ma ona charakter subsydiarny, co wiąże się z założeniem, że odpowiedzialność Skarbu Państwa w związku z wydaniem niezgodnego z prawem orzeczenia sądu stanowi *ultima ratio*, która może aktualizować się tylko wtedy, gdy strona uczyni wszystko, co możliwe aby nie dopuścić do powstania szkody, co w szczególności odnosi się do skorzystania z wszystkich prawem przewidzianych środków prawnych, mogących wyeliminować z obrotu prawnego wadliwe orzeczenie.

Z art. 519² § 1 (art. 424¹ § 1) k.p.c. wynika, że jedną z przesłanek dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest wyczerpanie przez skarżącą wszystkich stawianych do dyspozycji przez system prawny mechanizmów (środków prawnych) umożliwiających korektę niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia przez jego zmianę bądź uchylenie. Niemożność zmiany lub uchylenia zaskarżonego prawomocnego wyroku (postanowienia) w drodze innych środków prawnych, jako przesłanka dopuszczalności skargi musi istnieć zarówno w przeszłości, jak i w chwili oceny dopuszczalności skargi. Oznacza to, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem jest niedopuszczalna także wtedy, gdy zmiana lub uchylenie orzeczenia nie była wprawdzie możliwa w dacie wniesienia skargi, ale stała się możliwa w chwili oceny jej dopuszczalności, wskutek zmiany stanu prawnego.

Skarżąca wnosząc skargę 10 lipca 2019 r., przeoczyła, że z dniem 3 kwietnia 2018 r.- po wejściu w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2018 r., poz. 5, ze zm. – dalej: „u.s.n.”) do polskiego systemu prawnego wprowadzono skargę nadzwyczajną, której celem jest eliminacja orzeczeń naruszających zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, albo w sposób rażąco naruszających prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie lub w których doszło do oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Ustawodawca nie ustalił żadnych zasad mających służyć powiązaniu tego kolejnego nadzwyczajnego środka prawnego z systemem środków funkcjonujących w systemie prawnym przed jego wprowadzeniem. Z art. 115 u.s.n. wynika jedynie, że skarga nadzwyczajna może być wniesiona także od orzeczeń, które uprawomocniły się przed wejściem w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, w terminie trzech lat od dnia wejścia w życie tej ustawy.

Zważywszy, że uwzględnienie skargi nadzwyczajnej – zgodnie z art. 398¹⁵ i 398¹⁶ w zw. z art. 95 u.s.n. (z wyjątkiem, o którym mowa w art. 89 § 4 u.s.n.) – prowadzi do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania albo do jego uchylenia i orzeczenia na nowo, co do istoty sprawy, a więc do eliminacji „szkody judykacyjnej”, nie może być wątpliwości, że skarżąca wnosząc skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia po dniu 3 kwietnia 2018 r., celem spełnienia wymogu z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., musi wykazać, że wzruszenie zaskarżonego wyroku nie jest możliwe także w wyniku wniesienia skargi nadzwyczajnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, nr 12, poz. 121).

Oceny tej nie zmienia okoliczność, że do wniesienia skargi nadzwyczajnej uprawnione są jedynie podmioty określone w art. 89 § 2 w zw. z art. 115 § 1 a u.s.n., skoro strona może zwrócić się do legitymowanego podmiotu o jej wniesienie. Dopiero negatywna ocena tego podmiotu będzie wywoływać niemożność uchylenia lub uchylenia i zmiany prawomocnego orzeczenia w drodze skargi nadzwyczajnej i otwierać drogę do żądania stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem. Zwrócenie się do uprawnionego podmiotu o złożenie skargi nadzwyczajnej wyczerpie powinność strony wykorzystania wszystkich dostępnych instrumentów

prawnych mających na celu wzruszenie wadliwego, w jej ocenie orzeczenia (por. m.in. nie publikowane postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2019r., II CNP 2/18, z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 15/18, nie publ., z dnia 10 stycznia 2019 r., II CNP 8/19, i z dnia 24 kwietnia 2019 r., IV CNP 8/18).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

Wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącej z urzędu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym podlegał oddaleniu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że czynności pełnomocnika ustanowionego z urzędu, wywołując skutek w postaci odrzucenia środka prawnego, nie uzasadniają przyznania mu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 1999 r., II CKN 341/98, OSNC 1999, Nr 6, poz. 123, z dnia 13 marca 2014 r., II CNP 64/13, nie publ., z dnia 20 września 2007 r., II CZ 69/07, OSNC 2008, nr 3, poz. 41, i z dnia 21 czerwca 2012 r., IV CNP 17/12, nie publ.).